



gemeente
Het Hogeland



Raadsvoorstel

Onderwerp: Gebiedsprogramma Eemshaven +

Datum: 29 november 2023

Agendapunt: 10

Behandeling:

Portefeuille-

houder(s): Wethouder E. Dijkhuis

Steller: Piso, Andrew

Zaaknummer: Z.HHL.079883

1. Samenvatting

De Eemshaven ontwikkelt zich snel en door verschillende initiatieven. Zo werken de provincie Groningen en de gemeente samen aan de ontwikkeling van de Oostpolder. Zo gaat de Eemshaven een steeds belangrijkere rol spelen in de waterstofeconomie en bij de energietransitie van Noord Nederland. Dat heeft een grote invloed op de omgeving van de Eemshaven en de omliggende dorpen. Er zullen belangrijke ruimtelijke keuzes gemaakt moeten worden. Daar wil de gemeente regie op zodat ook de omliggende dorpen van de Eemshaven kunnen meeprofiteren met de ontwikkeling van de haven zelf. Dit gebied strekt zich uit vanaf Uithuizen tot aan het dorp Polen, vlakbij de gemeentegrens met Eemsdelta.

De gemeente wil met het programma Eemshaven + een impuls geven aan de leefbaarheid van de omliggende dorpen. Inwoners van de dorpen krijgen hierbij een belangrijke stem. Zij zullen zelf aangeven wat nodig is om de kernen leefbaar te houden. De gemeente begeleidt dit proces. De gemeente zelf streeft daarnaast ook naar behoud en groei van nieuwe werkgelegenheid. Door dit in samenhang te ontwikkelen kan de gemeente bovendien alle financiële middelen van derden optimaal benutten.

2. Gevraagd of voorgesteld besluit

1. Het gebiedsprogramma Eemshaven + vast te stellen en
2. de benodigde middelen, te weten 1,4 miljoen per jaar voor de periode 2024-2028, beschikbaar te stellen en te dekken via de bestemmingsreserve 'opgaven 2022-2026' en
3. de benodigde middelen voor 2024 beschikbaar te stellen middels bijgevoegde begrotingswijziging en
4. de meerjarig benodigde middelen te verwerken via de voorjaarsnota 2024.

3. Inleiding

3.1 Aanleiding

In het coalitieakkoord Samen Bouwen is er een grote opgave gedefinieerd voor de Eemshaven en de directe omgeving. De opgave is naar ons oordeel dusdanig groot dat wij hiervoor een gebiedsprogramma hebben opgesteld, waarin we meerjarig extra aandacht willen geven aan de ontwikkelingen in de Eemshaven en tegelijkertijd willen inzetten op het

vergroten van de brede welvaart in het direct omliggend gebied. Wat ons betreft gaan beide ontwikkelingen hand in hand en worden de lusten en lasten op deze manier gelijk verdeeld.

3.2 Bevoegdheid raad

De gemeenteraad geeft de beleidsmatige kaders, heeft het budgetrecht en besluit over het beschikbaar stellen van krediet.

3.3 Wettelijk of beleidskader

De Eemshaven is het centrum in de productie van (duurzame) energie. Zo heeft de Eemshaven in de nabije toekomst een belangrijke functie in de waterstofeconomie en de energietransitie van Noord-Nederland. De eerste ruimtelijke stap voor deze energietransitie en de verduurzaming van de industrie is gezet. Gemeente Het Hogeland heeft samen met provincie Groningen de keuze gemaakt voor de uitbreiding van de Eemshaven in de Oostpolder. En er zijn óók andere ontwikkelingen. De aanlanding van kabels van windparken op zee bijvoorbeeld. En de opwek van duurzame energie via windmolens en zonnepanelen. Ook zijn er inrichtingsvraagstukken voor de waterstofeconomie zoals kabels, leidingen, elektrolyzers, opslag en dergelijke. Dat geeft de nodige uitdagingen in het omliggende gebied. Want we willen het Ommeland leefbaar houden. En bereikbaar. Tegelijkertijd houden we rekening met de al geplande warmtetransitie.

De groei van de Eemshaven brengt zowel lokale, als provinciale en nationale ontwikkelingen. Al die ontwikkelingen willen we in goeie banen leiden. Daarom gaan we in een vroeg stadium samenwerken met het Rijk, de provincie, buurgemeenten en andere belangrijke stakeholders. Alleen dan kunnen we toekomstige ontwikkelingen mogelijk maken. Voor de Eemshaven en vooral voor het aangrenzend gebied.

We moeten verstandige ruimtelijke keuzes maken. Dit kunnen we als gemeente Het Hogeland niet alleen. We gaan dan ook op zoek naar samenwerking in de regio. Dat zijn niet alleen overheden zoals onze buurgemeenten en de provincie, maar ook andere direct belanghebbenden in het gebied. We moeten goed zicht blijven houden op alle lopende ontwikkelingen, want de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie zijn groot. De rol van de gemeente ook. We gaan scherpe keuzes te maken in wat we wel en niet willen accommoderen en faciliteren. Zo zorgen we ervoor dat de ontwikkelingen in en rondom de Eemshaven een positief effect hebben op het Ommeland en omgekeerd. Een gedegen integrale gebiedsgerichte aanpak is, gezien de vele ruimtelijke claims voor dit gebied, een absolute must.

Ook het Rijk heeft doelen en belangen bij de ontwikkelingen in de Eemshaven. In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) komt de Eemshaven veelvuldig voor. Het afgelopen jaar was de Eemshaven in beeld voor de aanlanding van LNG en het nationaal traject voor de aanlanding van Wind op Zee (PAWOZ). Dit vraagt om de regie op de openbare ruimte. Hoewel we met de Eemshaven een bijdrage willen leveren aan de uitdagingen waar ons land voor staat, zijn we geen wingewest. Daarom eisen we niet alleen forse investeringen in de regio, maar ook positieve spin-off van de Eemshaven naar het omliggende gebied. Belangen horen in evenwicht te zijn. De lusten en lasten dus ook.

3.4 Historische context

De Eemshaven heeft de afgelopen jaren een enorme groei doorgemaakt en is van 'zorgenkindje' gegroeid naar een haven met een internationale rol en focus. Met de focus op 'duurzame' energie als drager van de ontwikkeling van de haven zijn er de afgelopen jaren meerdere grote internationale bedrijven neergestreken in de Eemshaven. We zien nu dat de

Eemshaven 'vol' begint te raken. Om bij te dragen aan de verdere ontwikkeling van de haven, maar vooral ook om regie te houden op de ruimte, zijn we met de provincie gestart met de uitbreiding van de Eemshaven in de Oostpolder. Deze noodzakelijke, maar moeilijke keuze, maakt ook dat de bedrijvigheid dichterbij de woonbebouwing gaat komen en de effecten van de groei van de haven worden alsmaar meer zichtbaar. We staan daarom nu niet alleen voor de economische ontwikkeling, maar wensen ook meer directe spinoff van deze ontwikkeling op het aangrenzend gebied. Lusten en lasten moeten hierbij in evenwicht komen. Met dit gebiedsprogramma willen we een handelingsperspectief schetsen vanuit de gemeente voor realisatie van dit evenwicht en meetbare positieve effecten die dit moet gaan geven op het niveau van brede welvaart in het omliggende gebied.

4. Beoogd resultaat (of effect)

In het programmaplan hebben we onze visie, ambitie en doelen opgenomen. Het eindresultaat van het programma is het beste te vatten in de opgenomen visie en ambitie:

De welvaart in het gebied is structureel toegenomen. Mensen wonen nog steeds graag in het omliggende gebied, kunnen er recreëren en voorzieningen zijn dichtbij. Dit hebben we bereikt door actief in te zetten op verbeteringen in de woon-, leef- en werkomgeving. De Eemshaven heeft zich verder ontwikkeld tot energiehaven van internationale betekenis en heeft een duidelijk ontwikkelperspectief gekregen.

Dorpen hebben 'geprofiteerd' van de ontwikkelingen in de Eemshaven omdat ze onderdeel zijn geworden van de havenontwikkeling. De landschappelijke inpassing van alle activiteiten heeft de ruimtelijke kwaliteit verhoogd. Mensen voelen zich gehoord en gezien. Ze voelen zich veilig en zijn trots op hun leefomgeving.

In het programmaplan is een bijlage opgenomen waarin alle doelen en inspanningen nog nader zijn toegelicht.

5. Toelichting

5.1 Argumenten/motivering

Het meerjarenprogramma Eemshaven + wordt een innovatieve ontwikkeling waarin we samen met **inwoners**, ondernemers, buurgemeenten, Rijk en provincie werken aan de ontwikkeling van de Eemshaven en het omliggende gebied. Hiermee hebben we meetbare stappen gezet op het gebied van brede welvaart. Het programma geeft daarnaast vorm aan de opkomende energietransitie, waarin we kiezen voor duurzame en innovatieve inpassingen in het gebied.

Waarom een meerjarenprogramma?

In en om de Eemshaven willen we de juiste ruimtelijke keuzes maken. Dat kan alleen als we alle ontwikkelingen in samenhang en integraal aanpakken. Voor de komende jaren willen we daarom de volgende kansen benutten.

- De ontwikkelingen rondom de energietransitie hebben een positieve invloed op de ontwikkeling van het gebied en de hele gemeente;
- We benutten beschikbare middelen beter bij een integrale aanpak. Daarbij gaat het om middelen zoals het Just Transition Fund (JTF) en Nationaal Programma Groningen (NPG));
- We blijven de huidige arbeidsmarkt potentieel benutten en behouden en zetten dat in voor nieuwe werkgelegenheid;
- De omgeving wordt aantrekkelijker en meer leefbaar door de ontwikkelingen van de Eemshaven.

5.2 Risico's

In het programmaplan hebben we een aantal randvoorwaarden geschetst die van belang zijn voor het welslagen van het programma.

6. Financiële aspecten en wijze van dekking

Bij een dergelijk groot programma gaan de kosten duidelijke voor de baten uit. Een totaalbedrag voor personeel is opgenomen en komt uit op circa €1,75 miljoen. Daarnaast is de verwachting dat er nog €200.000,- jaarlijks nodig is voor benodigde onderzoeken (ruimtelijk, economisch, nulmetingen, energie e.d.) en algemene organisatiekosten. Met aftrek van de al gedekte interne capaciteit is een jaarlijks extra budget nodig van €1,4 miljoen euro voor het draaien van het programma. Hierbij zijn we vooralsnog uitgegaan van commerciële tarieven voor de inhuur van personeel.

Onze intentie is om het benodigde extra budget zoveel als mogelijk te financieren via externe middelen. Op dit moment zijn wij al bezig met twee trajecten voor externe financiering, namelijk de CDOKE middelen (middelen voor versnelling klimaat- en energiebeleid) en rijksmiddelen ten behoeve van gebiedsinvesteringen vanuit het aankomende traject van Wind op Zee (PAWOZ). Vanuit de CDOKE wordt voor 1 december dit jaar een aanvraag gedaan voor 700.000 euro voor 2024 en 2025. We horen eind 2023 of dit bedrag wordt toegekend.

Daarnaast zijn we nu bezig met de voorbereiding van onze aanvraag vanuit het traject van PAWOZ. Onze aanvraag moet eind 2023 binnen zijn en we verwachten in Q1 van 2024 antwoord of onze aanvraag gehonoreerd zal worden. We gaan er van uit dat we voor de komende jaren (subsidiestroom loopt tot uiterlijk 2031) een aanzienlijk bedrag kunnen binnenhalen voor de realisatie van projecten in het omliggende gebied van de Eemshaven. Dekking van onze personele kosten vallen hier ook onder. Een verwachting van bedragen is nu nog niet te geven, maar onze inzet is wel om de kosten voor het deelprogramma + (+/- 600.000 euro) in ieder geval te willen financieren via de subsidiestroom.

De bovengenoemde mogelijke externe financieringsbronnen zijn op dit moment actueel. We zien echter nog een veelvoud aan mogelijke subsidiemogelijkheden voor het programma en gaan de komende maanden dit verder verkennen. Met dit programmaplan in de hand verwachten we hier een goed resultaat mee te kunnen behalen en daarmee onze doelstellingen haalbaar te maken zonder veel aanspraak te hoeven maken op de reguliere programmabegroting.

We stellen daarmee de volgende dekking voor t.b.v. de periode 2024-2028:

Jaarlijks:

Maximaal €1,4 miljoen per jaar als 'voorfinanciering' vanuit de bestemmingsreserve 'opgaven 2022-2026';

Te verwachten te ontvangen bijdragen vanuit de CDOKE middelen en de subsidiepot voor de aanlanding Wind op Zee worden in mindering gebracht worden op dit totaalbedrag inclusief mogelijke financiering via andere externe bronnen. Eventueel te ontvangen bijdragen vanuit de CDOKE2 middelen en de subsidiepot voor de aanlanding Wind op Zee kunnen grotendeels in mindering gebracht worden op dit totaalbedrag. Zodra we duidelijkheid hebben over de te ontvangen bedragen dan zullen wij dit aan u melden via de eerstvolgende bestuursrapportage.

7. Inbreng belanghebbenden

Het programmaplan wat nu voorligt is het handelingsperspectief van de gemeente. We hebben niet vooraf ingezet op uitgebreide participatie, maar hebben vooral bestaande doelen van onze gemeente en doelen vanuit bestaande dorpsvisies, provincie, Rijk en andere stakeholders gebundeld in dit eerste faseplan. Na vaststelling zullen we meer in detail de doelen gaan uitwerken. Dit doen we uiteraard samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Het idee van dit programma hebben we wel getoetst met een aantal stakeholders om een gevoel te krijgen bij het idee van een meerjarenprogramma en onze wens om vanuit ons adagium 'als je zelf geen plan hebt, wordt je onderdeel van andermans plan' een dergelijke gebiedsprogramma te gaan opzetten. In de volle breedte is positief gereageerd op het gebiedsprogramma en is meegedacht over de wijze waarop bijgedragen zou kunnen worden aan de realisatie van de gestelde doelen.

Daarnaast is er binnen het proces van de gebiedsontwikkeling Oostpolder en de gebiedsinvesteringen voor de aanlanding Wind op Zee gesproken over onze wens voor een gebiedsprogramma en wat we er mee willen bereiken. In algemene zin is dit goed ontvangen, al blijft het nog wel een zaak van 'eerst zien, dan geloven'. Het is aan ons om dit draagvlak te krijgen, uit te bouwen en te behouden.

8. Vervolgtraject

8.1 Uitvoering

Met de vaststelling van dit gebiedsprogramma zullen we officieel per 1 januari 2024 starten.

8.2 Tijdsplan

Een dergelijk programma zal naar ons idee meerdere collegeperiodes gaan beslaan. We zetten vooralsnog in op financiering voor vier jaar. Dit hebben we gekozen omdat doelrealisatie naarmate de tijd vordert steeds lastiger te vertalen is naar operationele doelen en inspanningen. Elk jaar zullen we weer verder vooruit kijken en waar mogelijk al voorsorteren op financiering voor latere jaren.

8.3 Communicatie

In het plan is een hoofdstuk opgenomen over de communicatie voor het programmaplan en is een bijlage opgenomen met in te zetten communicatiemiddelen. Daarbij is er een communicatieplan opgesteld ten behoeve van de eerste fase in 2024.

We zetten communicatie in om het toekomstbeeld van het programma te schetsen. Met het programma Eemshaven+ bieden we inwoners handelingsperspectief en de 'lusten' die hen zijn beloofd bij de ontwikkeling van de Oostpolder.

Omdat het programma Eemshaven + een groot beroep zal doen op integrale samenwerking, zetten we sterk in op interne communicatie. Onze externe communicatie is er op gericht om contact en de samenwerking met onze stakeholders te realiseren en te versterken. Daarnaast blijven we werken aan vertrouwen.

8.4 Evaluatie

Programma's evalueren we jaarlijks. Elk jaar evalueren we al in het lopende jaar en kijken we vooruit naar het jaar daarna. We zullen u informeren over het programma via de bestuursrapportages en jaarlijks apart informeren over de inspanningen voor het eerstvolgende jaar. Bij voorkeur doen we dit via een interactieve sessie.

Bijlage(n):

1. Toelichting doelen van het programma
2. Programmastructuur
3. Overlegstructuren programma
4. Programmaplan Eemshaven +
5. Begrotingswijziging

Achterliggende documenten:

Winsum, 7 november 2023

Burgemeester en wethouders van de gemeente Het Hogeland,

Gemeentesecretaris,

Burgemeester,

Paul van Vilsteren

Henk Jan Bolding